

11. Gevleugeld Wiel

Het nec plus et ultra van de postgeschiedenis van de Wereldoorlog I vormen wel de postzegels van de uitgifte van 15 april 1912 (genoemd Pellens) met beeltenis van Koning Albert I en de opdruk 'Gevleugeld Wiel'.

Deze postzegels bestemd als frankering voor colli werden in juni 1915 gedurende enkele weken gebruikt in het spoorwegstation van Adinkerke en enkele weken in december 1915 in de stations van Poperinge en Adinkerke. Zij waren reeds zo kort na hun uitgifte zo zeldzaam dat de Belgische overheid zich tot gelegenheidsstempels liet verleiden om aan de vraag van hoogwaardigheid bekleeders te kunnen voldoen. Geniet u mee van al het moois in deze kader?

11. La Roue ailée

La série dite "Roue ailée" de l'émission du 15 avril 1912 (série Pellens) avec l'effigie du Roi Albert Ier, constitue sans conteste le fin du fin de l'histoire postale de la Première Guerre mondiale. Destinés à l'affranchissement des colis postaux, ces timbres n'ont été utilisés que quelques semaines, en juin 1915, à la gare d'Adinkerke et pendant plusieurs semaines, en décembre 1915, dans les gares de Poperinge et d'Adinkerke. Peu de temps après leur émission ces timbres étaient déjà tellement rares que le gouvernement belge se laissait convaincre d'offrir à quelques hauts dignitaires quelques séries oblitérées par complaisance. Je vous invite d'admirer les merveilles exposées ci-dessous.

11. 'Winged Wheels'

The nec plus ultra of the postal history of World War I are the postal stamps issued on April 15, 1912 (named Pellens) with the image of King Albert I and the impression 'Gevleugeld Wiel' or 'Winged Wheels'. These postal stamps intended as postage of packages, were solely used during a few weeks in June 1915 in the railway station of Adinkerke and some weeks in December 1915 in the railway stations of Poperinge and Adinkerke. Shortly after publication they became such a rarity that the Belgian government was tempted to occasionally make these stamps in order to meet the demand of the dignitaries. Please join us in appreciating the beauty of the objects portrayed here.

Koninkrijk België

Nooduitgifte 22 juni 1915

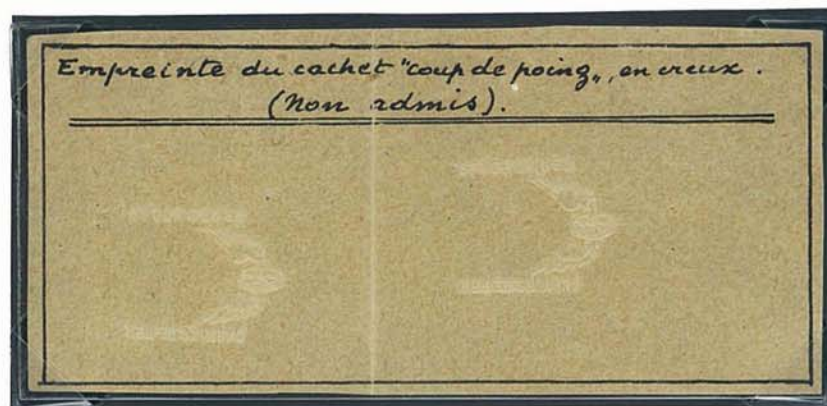
Postzegels van 1912
'Beeltenis Koning Albert I'
voorzien van met de hand aangebrachte
opdruk in violet
'Chemins de Fer - Spoorwegen'
en een Gevleugeld Wiel

De proeven

Er werd bij een drukker uit de Rue de Richelieu te Parijs een kleine handpers en een droogstempel aangekocht om de zegels van een opdruk te voorzien.

Al snel kwam men tot de conclusie dat het een uiterst tijdrovende opdracht zou zijn om elke postzegel afzonderlijk met deze handpers en reliëfstempel te behandelen. Enkele zegels werden bij wijze van proef van deze reliëfstempel voorzien, maar daarna ook allemaal opnieuw van met een normale stempel met inkt voorzien. Er is geen enkele postzegel gekend met **enkel en alleen** de reliëfstempel, wel is één proef ervan bekend die hieronder is aangebracht.

twee naast elkaar staande reliëfopdrukken op bruin papier
enig gekende proef van deze reliëfopdruk

Eveneens bestaan enkele exemplaren waarbij de **bladboord** van de zegel enkel met een reliëfopdruk is voorzien en de zegel zelf met of zonder de reliëfopdruk maar met een opdruk in violet (opdruk violet : zie verder).

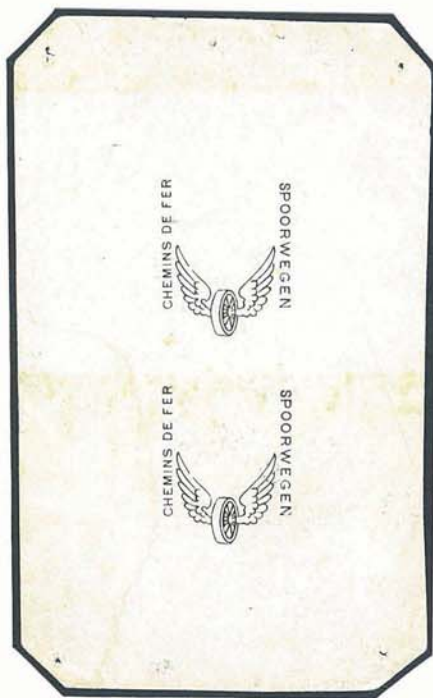

reliëfopdruk op bladrand
zegel voorzien van violette opdruk
zonder reliëfopdruk

reliëfopdruk op bladrand
zegel voorzien van reliëfopdruk
en violette opdruk

Onmiddellijk na de vaststelling dat het aanbrengen van een droogstempel veel te tijdrovend was werd een normale stempel aangemaakt en geleverd aan het kantoor van de vertegenwoordiging van de Belgische Spoorwegen eveneens gevestigd te Parijs, Rue de Richelieu, waar zich ook de te overdrukken postzegels bevonden waarvan enkele reeds voorzien waren van de hoger besproken opdruk in reliëf.

dubbele opdruk in zwart op klein velletje
op de keerzijde bevestiging van echtheid getekend op 3 maart 1921 door de heren Beer, Poncelet en Paul de Smeth eminente leden van de "Commission Belge d'Expertise" van destijds

eerste opdruk proef
met zwarte inkt
de opdruk is te vet
door het gebruik van
te veel inkt

perfecte opdruk
met zwarte inkt op
velrand van een zegel
(die in principe diende
vernietigd te worden)

Proeven voorzien van zwarte opdruk

Schijnbaar werden de eerste proeven met de normale stempel met zwarte inkt aangebracht op zegels die voordien van een reliëfopdruk waren voorzien. Proeven voorzien van een opdruk met zwarte inkt op zegels die voordien reeds een reliëfdruk hadden gekregen zijn uiterst zeldzaam en mogen beschouwd worden als de zeldzaamste proeven van de reeks.

10 C – kleine beeltenis 40 C – kleine beeltenis
proeven met opdruk aangebracht met normale stempel met zwarte inkt
bovenop een opdruk van de droogstempel

Opdrukken in zwart op zegels zonder voorafgaande reliëfopdruk

Hieronder de complete set echter zonder de zegel van 5 F. Van deze zegel van 5 F bestaat geen enkele proef, noch in reliëf, noch met de normale stempel zowel in zwart als in violet (violet : zie verder)

5 C – Staande Leeuw

10 C – grote beeltenis

20 C – grote beeltenis

25 C – grote beeltenis

35 C – kleine beeltenis

40 C
kleine beeltenis

40 C
grote beeltenis

50 C
kleine beeltenis

1 F
kleine beeltenis

2 F
kleine beeltenis

Proeven voorzien van violette opdruk

Om vervalsingen alsnog moeilijker te maken werd uiteindelijk besloten om geen zwarte inkt maar violette inkt te gebruiken. Opnieuw werd dit eerst uitgeprobeerd. De nog resterende postzegels met voorafgaande reliëfdruk werden voorzien van een violette opdruk.

5 C
staande leeuw

10 C
grote beeltenis
zonder naam tekenaar

10 C
kleine beeltenis
met naam tekenaar

20 C 20 C 25 C
grote beeltenis kleine beeltenis grote beeltenis
zonder naam tekenaar met naam tekenaar zonder naam tekenaar

40 C 50 C 1 F 2 F
grote beeltenis kleine beeltenis kleine beeltenis kleine beeltenis
met naam tekenaar met naam tekenaar met naam tekenaar met naam tekenaar

De eigenlijke uitgifte

Van zodra de proeven goedgekeurd waren werd haast gemaakt met het aanbrengen van de violette opdruk op de zegels voorzien voor gebruik.

Daarbij werd gesuggereerd dat de beambte de opdruk eerst op de rand van de postzegelvellen zou aanbrengen om zeker te zijn dat de opdruk niet omgekeerd zou staan. Tevens werd verzocht om deze velranden met opdruk te vernietigen. Daar dit niet altijd gebeurde wordt bewezen door het bestaan van zegels met bladboord voorzien van de opdruk (zie verder).

Volgende waarden werden uitgegeven :

Staande Leeuw

5 C

Z.M. Koning Albert I kleine beeltenis met naam van de tekenaar

10 C

20 C

35 C

40 C

50 C

1 F

2 F

Z.M. Koning Albert I grote beeltenis met naam van de tekenaar

10 C

20 C

25 C

40 C

Z.M. Koning Albert I grote beeltenis zonder naam van de tekenaar

10 C

20 C

25 C

Z.M. Koning Albert I, groot formaat

5 F

De basiswaarden in blok van vier

5 C
staande leeuw

10 C
grote beeltenis, zonder naam tekenaar

20 C
grote beeltenis, zonder naam tekenaar

25 C
grote beeltenis, zonder naam tekenaar

35 C
kleine beeltenis, met naam tekenaar

40 C
grote beeltenis, met naam tekenaar

50 C
kleine beeltenis, met naam tekenaar

1 F
kleine beeltenis, met naam tekenaar

2 F
kleine beeltenis, met naam tekenaar

5 F
groot formaat, met naam tekenaar
tot op heden enig gekende
blok van vier van de 5 F - zegel

Niet uitgegeven zegels

Een zeer gering aantal zegels van 1 C en 2 C zijn gekend met een violette opdruk. Het betreft niet uitgegeven zegels of misschien zelfs proeven.

Het is opmerkelijk dat de opdrukken op deze zegels zeer zwak zijn en weinig beïnkten zijn daardoor de veronderstelling dat de opdruk aangebracht werd als proef op niet uitgegeven zegels met het doel de intensiteit van de beïnkting uit te proberen.

1 C "Cijfertekening"

2 C "Staande Leeuw"

Violette opdruk op velrand

Deze violette opdruk op een velrand illustreert de juiste beïnkting die op de definitieve zegels diende aangebracht te worden

violette opdruk
op velrand

Variëteiten en curiositeiten

Daar de opdrukken één voor één met een handstempel werden aangebracht kunnen de opdrukken zegel per zegel verschillen zowel in stand als in intensiteit van de inkt. Hieronder geven we voorbeelden van een blok van 10 van de 1 F - zegel en een blok van vier van de 10 C - zegel.

Eveneens door de kleurnuance van de zegel kan de opdruk beter of minder leesbaar zijn. Dit illustreren we hieronder met twee kleurnuances van de zegel van 25 C.

10 C - blok van vier met randinscriptie
"ATELIER DU TIMBRE"
de opdruk op de zegel rechtsonder is veel duidelijker

25 C in twee diverse blauwe nuances
op de lichtblauwe losse zegel is de
opdruk duidelijker dan op de blok van vier

blok van tien van de 10 C - zegel
op de ene zegel is de opdruk duidelijker dan op de andere

Omgekeerde opdrukken

op proeven in zwart

5 C

10 C

10 C

20 C

25 C

met naam graveur zonder naam graveur

op zegel met droogstempel en violette opdruk

20 C

droogstempel omgekeerd

op de definitieve zegels met violette opdruk violet

20 C

linker zegel met omgekeerde opdruk

10 C

20 C

25 C

50 C

Verzendingbulletijn, voorzien van zegels "Gevleugeld Wiel", opgesteld te Poperinge

De situatie in Poperinge is volledig anders dan deze in Adinkerke (zie verder bij "fragmenten van postcolli's met Gevleugeld Wiel"). Te Poperinge was er zonder twijfel echt behoefte aan de zegels "Gevleugeld Wiel".

Slabbinck schrijft betreffende verzendingbulletijnen opgesteld te Poperinge in het reeds vroeger aangehaalde werk het volgende:

"Thans kennen we een vijftal volledige verzendingbulletijnen en een fragment die allemaal dateren van december 1915 en met een 1 F zegel van deze uitgifte zijn gefrankeerd. Het oudst thans gekende volledig document dateert van 9 december ..."

*) Thans betekent hier 1999. Ondertussen is nog een volledig bulletijn opgedoken met datum "Poperinge 7 dec 1915". Dit document is gefrankeerd met twee zegels van 1 F.

(Eliquettes) *2/1*

COUPON
qui peut être détaché par le destinataire
STAM
dien de bestemming mag afnemen
Timbre du bureau d'origine
Stempel van het kantoor van afzending

Bulletin d'expédition
Verzendingbulletijn

Pays d'origine : BELGIQUE

Timbres d'affranchissement ou indication, le cas échéant, de la taxe perçue
Frankerzegels of aanwijzing workendend der geheven vracht

Ci-joint *1* paquet
Hierbij *1* pakket
portant l'adresse ci-dessous :
met onderstaand adres :

Valeur déclarée :
Aangegeven waarde :

Montant du remboursement
Bedrag der terugbetaling :

Nombre de déclarations de douane (Antal toelaangiften) : *1*
Nombre de bulletins d'affranchissement (Aantal frankeringsbulletijnen) :

J. Mauckaert
Nom et domicile de l'expéditeur :
Naam en woonplaats des afzenders :
A M. *Blanchaert 30 Chateaux Sige*
12 Bon 2e Cie H 129 Osmee Belge
(Rue et numéro)

Lieu de destination : *Calais à faire Livre*
Plaats van bestemming

Timbre de la douane

Poids : *4 1/2* Droit de douane (1) Bureau d'échange : *Hazebrunn*
Gewicht :

POPERINGE
-9 DEC 1915

POPERINGE
1 F
HEMIF OEF
1915

(1) Case à remplir par le bureau d'échange d'entrée ou par le service de la douane du pays de destination.

Verzendingbulletijn, opgesteld te Poperinge, voor het verzenden van een pakket van 4,5 kg
Het bulletijn werd voorzien van een zegel van 1 F wat het port voor een pakje tot 5 kg was.

Het werd afgestempeld op 9 DEC 1915. De stempelinkt heeft de voor Poperinge typische kleur "donker violet".

De andere gekende bulletijns en het fragment dateren van 6 (fragment), 7 (zie tekst hierboven), 9 (het hier aangebracht bulletijn), 15, 24, 27 en 31 december

Er zijn tot op heden slechts elf verzendingsbulletins gekend.
 De veronderstelling dat er enkel zegels "Gevleugeld Wiel" van 1 F te Poperinge
 voorhanden waren wordt door twee zaken bewezen. Enerzijds door bulletins waarvan
 de aanvullende waarde (collo tot 5 kg port 1 F, collo tussen 5 en 10 kg port 1,40 F)
 voldaan werd door baar betaling of door het gebruik van zegels uit de vroegere uitgifte.
 We hebben op dit blad en op het volgende van ieder een voorbeeld opgenomen.

tot op heden enig gekend exemplaar voorzien van een paar van de 1 F - zegel

A73
A74

(Étiquettes)

Timbres d'affranchissement ou indication, le cas échéant, de la taxe perçue
 Frankeerzegels of aanwijzing des voorsomend, der geheven vracht

COUPON
 qui peut être détaché par le destinataire
STAM
 dien de bestemming mag afnemen
 Timbra du bureau d'origine
 Stempel van het kantoor van afzending

Pays d'origine : BELGIQUE

Bulletin d'expédition
 Verzendingsbulletijn

Ci-joint 2 paquets
 Hierbij 1 pakket

portant l'adresse ci-dessous :
 met onderstaand adres :

Timbre de la douane

Poids: 10 K⁰⁰
 3 K⁵⁰

Droit de douane (1)

Bureau d'échange :

Timbres d'affranchissement ou indication, le cas échéant, de la taxe perçue
 Frankeerzegels of aanwijzing des voorsomend, der geheven vracht

1 BELGIE 1 1 BELGIE 1

Montant du remboursement
 Bedrag der terugbetaling :

Nombre de déclarations de douane (Aantal toelatingen) :

Nombre de bulletins d'affranchissement (Aantal frankeeringsbulletins) :

Nom et domicile de l'expéditeur :
 Naam en woonplaats des afzenders :
 A. M. Jules Verschueren
 (Rue et n°) des Cégiennes
 Lieu de destination :
 Plaats van bestemming :
 Calais

Agence de Calais

1) Case à remplir par le bureau d'échange d'entrée ou par le service de la douane du pays de destination.

Verzendingsbulletin voor twee colli van resp. 3 kg en 10 kg verstuurd vanuit Poperinge
 op 7 december 1915 (tot op heden eerst gekende datum van gebruik) juist gefrankeerd met
 2,40 F (1 F voor collo van 3 kg, 1,40 F voor collo van 10 kg).
 Dit port is voldaan d.m.v. twee zegels van 1 F en 40 C baar betaald
 (zie manueel vermerk "encaissé frs 0,40")

Tot voor enkele tijd en op basis van 10 andere gekende verzendingsbulletins werd verondersteld dat in december 1915 colli konden verstuurd worden doch enkel met als bestemming de Belgische troepen gestationeerd in Calais. In 2006 werd deze veronderstelling achterhaald daar een bulletin opdook dat naar een andere bestemming in Frankrijk gestuurd werd. Dit feit was nieuw, doch ook het feit dat een bulletin bestond met een gemengde frankering ("Gevleugeld Wiel" met vroegere uitgifte van 1902/1914) was nieuw !

tot op heden enig gekend verzendingsbulletin met gemengde frankering

458

(Etiquettes)

Pays d'origine : BELGIQUE

Timbres d'affranchissement, le cas échéant, à joindre à l'expédition, au lieu de la taxe d'affranchissement.

Frankering des voorkomende

Bulletin d'expédition
Verzendingsbulletijn

Ci-joint 1 paquet bin
Hierbij pakket

portant l'adresse ci-dessous :
met onderstaand adres : gma

Valeur déclarée : _____
Aangegeven waarde :

Montant du remboursement _____
Bedrag der terugbetaling :

Nombre de déclarations de douane (Aantal toelaangiften) : _____

Nombre de bulletins d'affranchissement (Aantal frankeringsbulletijns) : _____

A M. me Doucet
(Rue et numéro) Charensames (Straat en n°)

Lieu de destination : San Razes
Plaats van bestemming : Bersac H^k Gem

Poids : Gewicht :	Droit de douane (1)	Bureau d'échange :
<u>gk</u>		

d'échange d'entrée ou par le service de la douane du pays de destination.

Verzendingsbulletin voor een collo van 9 kg verstuurd vanuit Poperinge op 16 december 1915 juist gefrankeerd met 1,40 F (1,40 F voor collo tussen 5 en 10 kg).

Dit port is voldaan d.m.v. een zegel "Gevleugeld Wiel" van 1 F een zegel 25 C uitgifte 1902 en een betaling in baar van de resterende 15 C (zie manueel vermerk "encaissé frs 0,15")